

Sygn. akt I ACa 209/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 października 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Tomasz Ślęzak (spr.)
Sędziowie :	SA Joanna Naczyńska SO del. Tomasz Tatarczyk
Protokolant :	Katarzyna Noras

po rozpoznaniu w dniu 9 października 2018 r. w K.

na rozprawie

sprawy z powództwa H. K.

przeciwko K. G.

o ochronę dóbr osobistych i zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 5 grudnia 2017 r., sygn. akt II C 392/16

- 1) oddala apelację;
- 2) zasądza od powoda na rzecz pozwanej 4 590 (cztery tysiące pięćset dziewięćdziesiąt) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego;
- 3) przyznaje na rzecz adwokata A. R. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w K. wynagrodzenie w kwocie 3 653,10 (trzy tysiące sześćset pięćdziesiąt trzy i 10/100) złote, w tym podatek od towarów i usług w wysokości 683,10 (sześćset osiemdziesiąt trzy i 10/100) złote, z tytułu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

SSO del. Tomasz Tatarczyk SSA Tomasz Ślęzak SSA Joanna Naczyńska

I A Ca 209/18

UZASADNIENIE

Powód H. K. wniósł do Sądu Okręgowego w Katowicach pozew w którym domagał się zasądzenia od pozwanej K. G. 200 000 złotych tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 24 października 2013 roku oraz przeproszenia powoda, a także zasądzenia kosztów postępowania.

W uzasadnieniu pozwu powód podał, że podczas rozpraw toczących się przed Sądem Okręgowym w K. w dniach 24 października 2013 roku oraz 26 października 2015 roku pozwana bezpodstawnie pomówiła go, fałszywie oskarżyła, a także twierdziła, iż powód podlegał świadców do składania fałszywych zeznań. Powód podał, że wypowiedź pozwanej stanowiła naruszenie jego dóbr osobistych tj. czci, dobrego imienia, godności oraz zdrowia.

W odpowiedzi na pozew pozwana K. G. wniosła o oddalenie powództwa i podała, że to nie z jej przyczyny był prowadzony wieloletni proces karny przeciwko powodowi i wskazała, że była jednym z wielu świadków, którzy złożyli zeznania w sprawie karnej, a jej zeznania nie pozostają w żadnym związku z pogorszeniem stanu zdrowia powoda niezależnie od tego podkreśliła, że w postępowaniu prowadzonym przeciwko H. K. nie zostało wykazane, by zeznania pozwanej miały charakter pomówienia.

Wyrokiem z dnia 5 grudnia 2017 r. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo i orzekł o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że przed Sądem Okręgowym w K., toczyła się sprawa H. K. oskarżonego o popełnienie przestępstwa z art. 148 § 1 k.k., J. J. oskarżonego o popełnienie przestępstwa z art. 148 § 1 k.k., M. G. oskarżonej o popełnienie przestępstwa z art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k., przestępstwa z art. 235, przestępstwa z art. 229 § 3 k.k. oraz przestępstwa z art. 62 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, D. J., oskarżonej o popełnienie przestępstwa z art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k., przestępstwa z art. 235 k.k., przestępstwa z art. 229 § 3 k.k. oraz przestępstwa z art. 62 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, R. K. oskarżonej o popełnienie przestępstwa z art. 62 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (sygn. akt: V K 263/10). Powód został oskarżony o realizację przyjętego zlecenia zabójstwa J. D., wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, w zamiarze bezpośrednim pozbawienia życia J. D., tj. o przestępstwo z art. 148 § 1 k.k. Wyrokiem z dnia 27 czerwca 2016 r. Sąd Okręgowy w K., oskarżonego H. K. uniewinnił od popełnienia zarzucanych mu czynów z art. 148 § 1 k.k. Wyrokiem Sądu Apelacyjnego w K. z dnia 30 czerwca 2017 roku, sygn. akt II AKa 138/17, w odniesieniu do H. K. wyrok Sądu Okręgowego został uchylony, a sprawa została przekazana Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania.

W trakcie procesu przed Sądem Okręgowym w K. pozwana była przesłuchana w charakterze świadka. Przy dokonywaniu ustaleń faktycznych sąd karny nie dał wiary zeznaniom K. G. ze względu na występujący pomiędzy nią a H. K. konflikt, wątpliwe prawdopodobieństwo aby możliwe były rozmowy z powodem w jednostce penitencjarnej w sytuacji gdy powód miał wówczas status więźnia niebezpiecznego oraz sprzeczność z zeznaniami przesłuchiwanej D. J..

Sąd pierwszej instancji nie dał wiary zeznaniom powoda w zakresie w jakim powoływał się na okoliczności naruszenia jego dóbr osobistych, uznał, że przesłuchani w tej sprawie świadkowie nie mieli żadnych informacji o treści spornych zeznań złożonych przez pozwaną, które według powoda miały naruszać jego dobra osobiste, ustalenia faktyczne w sprawie oparł natomiast na dowodach z dokumentów, które nie były kwestionowane przez strony.

W oparciu o te ustalenia Sąd Okręgowy, powołując przepisy art. 23 i 24 kodeksu cywilnego oraz wskazując na zawarte w nich przesłanki ustawowe uznał, że aby można było mówić o naruszeniu dóbr osobistych powoda niezbędne jest ustalenie czy w spornych zeznaniach pozwanej przedstawiono powoda w sposób naruszający przepisy prawa. Powód domagał się bowiem ochrony swojego dobra osobistego w postaci dobrego imienia, a dobre imię przysługuje każdemu człowiekowi. W ocenie tego Sądu zeznania pozwanej w sprawie karnej były jedynie relacją ze zdarzeń, nie miały na celu przedstawienia powoda w złym świetle i nie prowadziły do naruszenia jego dóbr osobistych. Sąd Okręgowy zwrócił także uwagę na fakultatywność roszczenia pieniężnego o zadośćuczynienie o jakim mowa w art. 448 k.c., zdaniem tego Sądu roszczenie niemajątkowe o naprawę dóbr osobistych ma pierwszeństwo przed roszczeniem

majątkowym. Złożenie odpowiedniego oświadczenia, tj. przeproszenie osoby, która w wyniku zdarzenia poczuła się dotknięta zazwyczaj lepiej przyczynia się do naprawienia krzywdy, niż zasądzenie kwoty pieniężnej.

W apelacji od tego wyroku powód zarzucił:

- naruszenie art. 217 § 1 k.p.c. przez bezzasadne oddalenie wniosków dowodowych powoda, w tym w szczególności wniosków o dopuszczenie dowodów z zeznań świadków oraz dowodu na piśmie z opinii biegłego sądowego lekarza psychiatry, co skutkowało w efekcie niewyjaśnieniem wszystkich istotnych dla sprawy okoliczności;
- naruszenie prawa procesowego, to jest art. 233 § 1 k.p.c. przez brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego, dokonanie oceny dowodów w sposób dowolny, naruszający zasady logiki i doświadczenia życiowego;
- naruszenie art. 23 oraz 24 k.c. przez uznanie, że dobra osobiste powoda nie zostały naruszone;
- naruszenie art. 488 k.c. przez jego niezastosowanie, to jest nie przyznanie powodowi, którego dobro osobiste zostało naruszone, odpowiedniej sumy pieniężnej tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznana krzywdę;
- naruszenie przepisów postępowania cywilnego poprzez niezastosowanie w sprawie art. 102 k.p.c., w sytuacji szczególnie uzasadniającej odstąpienie od zasądzenia od powoda kosztów zastępstwa procesowego.

W oparciu o te zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie żądania pozwu wraz z odstąpieniem, na zasadzie art. 102 k.p.c., od obciążania powoda kosztami zastępstwa procesowego i zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz pełnomocnika powoda jako pełnomocnika z urzędu kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu lub o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K. z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu.

Strona pozwana wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności należy się odnieść do zarzutów apelacji dotyczących naruszenia prawa procesowego. Zmierzają one do podważenia ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji, co według skarżącego miałyby wynikać z oddalenia niektórych jego wniosków dowodowych. Tymczasem wskazać należy, że Sąd ten poczynił ustalenia faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia sprawy w oparciu o dokumenty znajdujące się w aktach sprawy karnej Sądu Okręgowego w K. o sygnaturze V K 203/10, w szczególności odnoszące się do zeznań pozwanej w tym postępowaniu albowiem to z treści tych zeznań powód wywodził swoje roszczenie o ochronę dóbr osobistych. Jednocześnie Sąd pierwszej instancji ocenił jako nieistotne pozostałe przeprowadzone w sprawie dowody, w tym dowody z zeznań świadków, którzy nie mieli żadnych informacji o tych zeznaniach pozwanej.

Ocenę tę należy podzielić. Przedmiotem dowodu są fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. O tym czy dane okoliczności faktyczne są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy decyduje jej przedmiot i twierdzenia w związku z tym stron. Z punktu widzenia postępowania dowodowego prowadzonego przez sąd, które ma doprowadzić do wyjaśnienia okoliczności faktycznych jako istotnych w sprawie, decydujące znaczenie mają przepisy prawa materialnego mające w niej zastosowanie (por. orzeczenia SN z dnia 30 sierpnia 1990 r., IV CR 236/90, z dnia 10 lutego 2012 r., II CSK 357/11). Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 lutego 2001 r., III CKN 434/00, art. 227 k.p.c. nie może być przedmiotem naruszenia sądu, ponieważ nie jest on źródłem obowiązków ani uprawnień jurysdykcyjnych, lecz określa jedynie wolę ustawodawcy ograniczenia kręgu faktów, które mogą być przedmiotem dowodu w postępowaniu cywilnym. W innych orzeczeniach Sąd Najwyższy wskazał, że naruszenie art. 227 k.p.c. może być podstawą sformułowania zarzutu, jeżeli strona wykaże, że sąd przeprowadził dowód na okoliczności niemające istotnego

znaczenia w sprawie i mogło to mieć wpływ na wynik sprawy, a także gdy sąd odmówił przeprowadzenia dowodu na fakty mające istotne znaczenie w sprawie, wadliwie oceniając, że nie mają one takiego charakteru (por. wyrok SN z dnia 4 listopada 2008 r., II PK 47/08 i postanowienie SN z dnia 11 maja 2005 r., III CK 548/04). Zarzutowi naruszenia art. 227 k.p.c. powinno towarzyszyć wskazanie na uchybienie innym przepisom regulującym postępowanie dowodowe (np. art. 217 lub art. 278 § 1).

Skarżący zarzucił naruszenie wyłącznie art. 217 § 1 k.p.c. Przepis ten przewiduje, że strona może aż do zamknięcia rozprawy przytaczać okoliczności faktyczne i dowody na uzasadnienie swoich wniosków lub dla odparcia wniosków i twierdzeń strony przeciwnej. Takie możliwości powód miał. Wnioski dowodowe złożył na wstępnym etapie postępowania przed Sądem pierwszej instancji, a do jego zakończenia był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika. Natomiast pominięcie przez Sąd niektórych dowodów z przesłuchania świadków (apelacja nie zawiera nawet wskazania o których świadków chodzi i na jakie okoliczności mieliby zeznawać) oraz dowodu z opinii biegłego lekarza psychiatry było uzasadnione. W pierwszym przypadku dlatego, że świadkowie ci mieliby zeznawać na te same okoliczności na które zeznawali wszyscy przesłuchani w sprawie świadkowie, a Sąd Okręgowy trafnie ocenił te zeznania jako nieprzydatne dla rozstrzygnięcia sprawy, w drugim dlatego, że uznanie braku naruszenia dóbr osobistych powoda przez pozwaną czyniło zbędnym dowód z opinii biegłego lekarza psychiatry, która miała być podstawą ustalenia istnienia i rozmiaru skutków tego naruszenia u powoda. Dlatego należało uznać, że pominięcie tych dowodów nastąpiło w warunkach dostatecznego wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy i przeprowadzenie dalszych dowodów było zbędne.

Nie jest uzasadniony także zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Z przepisu tego wynika, że sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Jak już zostało wskazane, istotne dla rozstrzygnięcia sprawy były zeznania pozwanej które złożyła przesłuchiwana w charakterze świadka w sprawie karnej prowadzonej przez Sąd Okręgowy w K. o sygnaturze akt V K 203/10. Treść tych zeznań wynika z przeprowadzonych przez Sąd pierwszej instancji dowodów z dokumentów znajdujących się w tych aktach i ocenie tych dowodów, która doprowadziła do uznania braku podstaw do przyjęcia że dobra osobiste powoda zostały naruszone, nie można nic zarzucić.

To prowadzi także do wniosku, że bezzasadne są również zarzuty apelacji naruszenia prawa materialnego. Pozwana składając zeznania w charakterze świadka w sprawie karnej powoda o którą tu chodzi podała, że miała kontakt z powodem w Areszcie Śledczym w K. przeważnie na „spacerniaku” i tam powód kazał jej skontaktować się ze współoskarżoną w jego sprawie aby ta zmieniła swoje zeznania i sugerował między innymi zmianę kwalifikacji prawnej zarzucanego mu czynu, i pozwana to wskazanej osobie przekazała. Niezależnie od tego, że sąd karny uznał te zeznania za niewiarygodne i uniewinnił powoda, należy podkreślić, iż co do zasady zeznania świadka nie mogą być źródłem naruszenia dóbr osobistych. Składanie zeznań przez świadka jest jego obowiązkiem i jest zgodne z porządkiem prawnym nawet wówczas, gdy zeznania te przedstawiają fakty, które obiektywnie bądź w świetle oceny sądu, zestawione z innymi dowodami, są niewiarygodne. W okolicznościach tej sprawy ze stwierdzeniem niewiarygodności zeznań pozwanej w sprawie karnej powoda mamy do czynienia, nie przesądza to jednak o nieprawdziwości tych zeznań oraz, co istotne, nie determinuje naruszenia dóbr osobistych powoda, których ochrony w tej sprawie się domaga. Trafnie bowiem Sąd pierwszej instancji stwierdził, że odpowiedzialność za naruszenie dóbr osobistych oparta jest na trzech przesłankach: istnienia dobra osobistego, jego naruszenia oraz bezprawności działania. Ciężar udowodnienia pierwszych dwóch przesłanek obciążał powoda, natomiast trzecia przesłanka objęta jest wzruszalnym domniemaniem prawnym. Jeżeli powód udowodniłby naruszenie dobra osobistego, sprawca naruszenia może zwolnić się z odpowiedzialności, jeżeli wykaże brak bezprawności działania. Aby można było mówić o naruszeniu dóbr osobistych powoda niezbędne jest ustalenie czy w spornych zeznaniach przedstawiono powoda w sposób naruszający przepisy prawa. Powód domagał się bowiem ochrony swojego dobra osobistego w postaci dobrego imienia. O naruszeniu dobra osobistego jakim jest dobre imię nie mogą decydować subiektywne odczucia osoby uważającej się za pokrzywdzoną, lecz decydujące znaczenie ma to, jaką reakcję naruszenie wywołało w społeczeństwie, ewentualnie w środowisku, w którym dana osoba funkcjonuje. Sporne zeznania pozwanej miały ograniczony zasięg oddziaływania, mogła się z nimi zapoznać niewielka liczba osób i brak było podstaw do przyjęcia, że treść tych zeznań miała na celu

przedstawienie powoda w złym świetle. Była to jedynie relacja z przebiegu zdarzenia lub z informacji uzyskanych od powoda. Zeznania te były składane w związku z prowadzonym postępowaniem karnym i w żadnym wypadku nie miały na celu naruszenia dóbr osobistych powoda.

Należy zatem uznać, wbrew zarzutom apelacji, że powód nie wykazał naruszenia swoich dóbr osobistych, ochrony których się domagał, a niezależnie od tego działania pozwanej w postaci złożenia zeznań przed sądem, nie nosiły cech bezprawności (art. 23 i 24 k.c.).

Nie był także zasadny zarzut naruszenia art. 102 k.p.c., który przewiduje, że w wypadkach szczególnie uzasadnionych, sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Ocena, czy te szczególnie uzasadnione wypadki wystąpiły należy do władzy dyskrecjonalnej sędziego i wymaga wszechstronnego rozważenia okoliczności rozpoznawanej sprawy. Jednocześnie sam fakt pozostawania przez stronę w niekorzystnej sytuacji finansowej nie stanowi wystarczającej podstawy zastosowania tego przepisu. Nawet, jak to miało miejsce w niniejszej sprawie, uzyskanie zwolnienia od kosztów sądowych nie może pociągać za sobą automatycznie konsekwencji w postaci przyjęcia, że zachodzi "wypadek szczególnie uzasadniony" w rozumieniu art. 102 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2011 r., sygn. akt IV CZ 11/111). Przy ocenie przesłanek z art. 102 k.p.c. należy przede wszystkim wziąć pod uwagę fakty związane z samym przebiegiem procesu, tj. podstawę oddalenia żądania, szczególną zawilść lub precedensowy charakter sprawy oraz sposób prowadzenia procesu przez stronę przegrywającą. W okolicznościach tej sprawy żadna z przytoczonych przesłanek nie zachodzi.

Z tych względów Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c., oddalił apelację, o kosztach orzekając w oparciu o art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 2 pkt 6 i § 8 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, zmienionego rozporządzeniem z dnia 3 października 2016 r. (Dz. U. 2016, poz. 1668), a także, w zakresie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu, w oparciu o przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

SSO Tomasz Tatarczyk SSA Tomasz Ślęzak SSA Joanna Naczyńska